

KÉMIA

2013. november

Fémek reakciója oxigénnel és kénnel

Tanári demonstrációs kísérlet

Ajánlott évfolyam: 8.

Kötelező védőeszközök	Balesetvédelmi figyelmeztetések
gumikesztyű, védőszemüveg, vegyifülke	F, X

Szükséges eszközök	Szükséges anyagok
<ul style="list-style-type: none"> • Bunsen-égő • gyufa • tégelyfogó • vegyszeres kanál • üvegcső • vasháromláb • 2 vaslap • 1 nagy méretű kémcső • Bunsen-állvány dióval, kémcsőfogóval • homokkal teli kád • tanulóként 1 kémcső • tanulóként 1 kémcsőfogó • tanulóként 1 vegyszeres kanál	<ul style="list-style-type: none"> • magnézium szalag • magnéziumforgács/por • vörösrézdrót • vörösréz por • vasdrót • vaspapor • cinkpor • alumíniumpor • kénpor

A kísérlet leírása, menete

Tanári demonstrációs kísérletek: Fémek reakciója oxigénnel

1. Tégelyfogóval fogjunk meg egy vasdrótot és tartsuk Bunsen-égő lángjába, majd tegyünk vaspaporot fém vegyszeres kanálba és üvegcsővel fűjjük a lángba! Vigyázzunk, hogy a por ne hulljon a Bunsen-égőbe!
2. Tartsunk Bunsen-égő lángjába rézdrótot, majd szórjunk rézport a lángba!
3. Szórjunk alumíniumport a lángba!
4. Tartsunk Bunsen-égő lángjába magnézium szalagot, majd szórjunk magnéziumport a lángba!
5. Helyezzünk vasháromlábba vaslapot, szórjunk rá 2-3 g finom cinkport és Bunsen-égő lángjával erősen melegítsük!

Figyeltsük meg a változásokat, a tapasztalatokat és a lejátszódó folyamatok egyenleteit foglaljuk táblázatba!

Megfigyelési szempontok:

- Figyeld meg, lánggal vagy izzással ég az anyag?
- Milyen színű lángot vagy szikrákat láthatunk?
- Milyen színű és halmazállapotú anyag keletkezik?
- Termokémiai szempontból melyik csoportba sorolható a lejátszódó folyamat, milyen tapasztalatból következtethetünk erre?

KÉMIA

2013. november

Tanári demonstrációs kísérlet: Vas és cink reakciója kénnel

6. Keverjünk össze 3 g finom vasport 2 g kénporral és a keveréket szórjuk száraz kémcsőbe. A kémcsövet szájával kissé felfele ferdén erősítsük Bunsen-állványra, helyezzünk alá homokkal teli tálat. A kémcső alját Bunsen-égő lángjával melegítsük, amíg a keverék felizzik.

Figyeltesse meg, hogy a keverék a melegítés abbahagyása után is tovább izzik (exoterm).

Közelítsünk mágnessel a keverékhez a melegítés előtt, valamint a termékhez.

7. Keverjünk össze 3,2 g cinkport 1,5 g kénporral és a keveréket szórjuk egy vaslap közepére. A vaslapot helyezzük vasháromlábba, és fülke alatt Bunsen-égővel melegítsük a keveréket.

Jegyezzük fel a tapasztalt változásokat, írjuk fel a lejátszódó folyamatok egyenleteit!

Tanuló kísérlet: Réz reakciója kénnel

1. Egy kémcsőbe tegyél 2 kanál kénport, hevítsd Bunsen-égő lángjában, majd csipesszel tarts a fejlődő kénzőbe vékony rézdrótot!

Figyeld meg és jegyezd föl a változásokat, írd fel a lejátszódó folyamat egyenletét!

Magyarázat

Tanári demonstrációs kísérletek:

1-5.

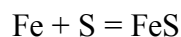
A vizsgált anyag	Tapasztalatok	Egyenletek
Fe Fe por	vörösen izzik, sárgán, szikrázva ég	$4 \text{ Fe} + 3 \text{ O}_2 = 2 \text{ Fe}_2\text{O}_3$
Cu Cu por	vörösen izzik, a felületén fekete réteg keletkezik, amely könnyen lemorzsolható, a lángot zöldre színezi vörösen szikrázva ég, a lángot zöldre színezhetsz	$2 \text{ Cu} + \text{ O}_2 = 2 \text{ CuO}$
Al por	féhéren szikrázva ég,	$4 \text{ Al} + 3 \text{ O}_2 = 2 \text{ Al}_2\text{O}_3$
Mg Mg por	vakító fehér fényel ég, fehér porszerű anyag keletkezik féhéren szikrázva ég,	$2 \text{ Mg} + \text{ O}_2 = 2 \text{ MgO}$
Zn por	vakító fehér fényel, szikrázva ég sárga anyag képződik, amely lehűlve fehér lesz (A ZnO szerkezete hő hatására megváltozik és ez színváltozást okoz.)	$2 \text{ Zn} + \text{ O}_2 = 2 \text{ ZnO}$

KÉMIA

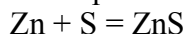
2013. november

6. A keverék vörösen felizzik és a melegítés abbahagyása után is tovább izzik. Kihűlve a termék fekete színű és már nem vonzza a mágnest.

A reakció típusa: redoxi, egyesülés, exoterm.

7. A cinkpor és kénpor hevesen, fehér szikraeső közepette reagál, a termék fehér színű.

A reakció típusa: redoxi, egyesülés, exoterm.

Tanuló kísérlet:

1. A réz felizzik és felületén kékesfekete bevonat képződik, amely könnyen porlik.

Balesetvédelem

1. A vas és kénpor reakciója közben a kémcső sokszor elreped, ezért kell homokkal teli kádat helyezni alá.
2. A cink és a kénpor reakciója rendkívül heves. A reakció általában néhány perc elteltével hirtelen indul be, szikrázás kíséri és közben köhögésre ingerlő sűrű füst képződik. A kísérlet helyszínétől húzódjunk hátra. Lehetőség szerint jól húzó vegyi fülke alatt végezzük, ennek hiányában csak nyitott ablak mellett, az óra végén végezhető el.

Felhasznált irodalom:

Rózsahegyi Márta – Wajand Judit : Látványos kémiai kísérletek

Rózsahegyi Márta – Wajand Judit : 575 kísérlet a kémia tanításához

Dr. Pais István: Kémia előadási kísérletek